

COVENANT & CONVERSATION

RAV SACKS İLE İNANCI PERAŞADA BULMAK

"Covenant & Conversation yazı dizisine yaptıkları cömert bağış için **Maurice Wohl Charitable Foundation**'a teşekkür ederim. Maurice ileri görüşlü bir hayırseverdi. Eşi Vivienne son derece mütevazıydı. Adanmışlık ve zarafetin benzersiz bir birlikteliğiydiler ve yaşamak onlar için vermek demektir."

Radikal Belirsizlik

Emor 5780

Peraşamızın başlıca kaynak teşkil ettiği Sukot bayramıyla ilgili çok garip bir şey vardır. Bir yandan, Sukot, neşeyle azami derecede bağdaştırılan bayramdır. *Peraşamızda* neşeden bahsedilen tek bayram budur: "Ve Tanrı'nız *A-Şem*'in huzurunda yedi gün boyunca *neşeleneceksiniz*" (Vayikra 23:40). Tora'nın bütününde, Roş Aşana, Yom Kipur ve Pesah bağlamında neşeden *hiç* bahsedilmemektedir. Neşeden, Şavuot'la bağlantılı olarak *bir kez* ve Sukot'la bağlantılı olarak *üç kez* bahsedilmektedir. Bayramın ismi de bundan kaynaklanmaktadır: *zeman simhatenu*, neşemizin bayramı.

Yine de, bu bayramın hatırlattığı nokta, çölde geçen yılların nispeten daha olumsuz öğelerinden biridir: "Yedi gün boyunca çardaklarda yaşayacaksınız. Yisrael'e mensup herkes çardaklarda yaşayacaktır. Bu sayede, gelecek nesilleriniz, Bene-Yisrael'i, Mısır Ülkesi'nden çıkardığım zaman çardaklarda yaşattığımı bileceklerdir" (Vayikra 23:42-43).

Kırk yıl boyunca, Bene-Yisrael kalıcı evleri olmadan, çoğunlukla hareket halinde yaşamışlardı. Çölde, nelerle karşılaşabileceklerini ve yol boyunca kendilerini hangi tehlikelerin beklediğini bilmenin zor olduğu sahipsiz topraklardaydılar. Şüphesiz, halk Tanrısal koruma altında yaşamaktaydı. Ama bu korumanın önceden gelip gelmeyeceğinden ve nasıl bir şekil alabileceğinden hiçbir zaman kesin olarak emin olamıyorlardı. Bu oldukça uzun süreli bir güvensizlik ve kendini emniyette hissedememe dönemi.

Öyleyse, tüm bayramlar içinde özellikle Sukot'un *zeman simhatenu*, yani "neşemizin bayramı" olarak adlandırılıyor olduğu gerçeğini nasıl anlamamız gerekmektedir? Belki özgürlüğün doğum günü olan Pesah'ı neşe bayramı olarak adlandırmak mantıklı olurdu. Sinay'daki büyük açığa çıkışın gerçekleştiği gün olan Şavuot'u neşe bayramı olarak adlandırmak mantıklı olurdu. Ama acaba bu unvan neden halkın sıcak, soğuk, rüzgâr ve yağmura maruz kaldığı kırk yıllık dönemi anan bir bayrama verilmiştir? Bunu hatırladığımız zaman kendimizi neşeli hissetmemiz mi gerekir?

Ayrıca, buradaki mucize neydi? Pesah ve Şavuot çeşitli mucizeleri hatırlatır. Ama çöl boyunca yalnızca geçici barınaklarla yolculuk etmek ne mucizevi ne de benzersiz bir şeydi. Çölde yolculuk eden insanların normalde yaptığı şey zaten budur. Öyle yapmalıydılar. Yolculuk halindedirler. Yalnızca geçici barınakları olabilir. Bu açıdan Bene-Yisrael'in deneyiminde özel olan hiçbir şey yoktu.

Rabi Eliezer¹, *sukanın*, o yıllar boyunca Bene-Yisrael'e eşlik ederek sıcak ve soğuğa karşı onlara siper olan, onları düşmanlarından koruyan ve yol boyunca onlara rehberlik eden *anane kavod*, yani onur/görkem bulutlarını temsil ettiği önermesinde bulunmaya sevk eden de bu düşünceydi. Bu, yukarıda vurgulanan sorun için güzel ve yaratıcı bir çözümdür. Bir mucizeyi tanımlamakta ve bunu anmaya neden bir bayramın adandığını açıklamaktadır. Raşi ve Ramban'ın bunu pasuğun basit anlamı olarak görmelerinin sebebi de budur.

Ama bu yine de zordur. Suka, onur bulutlarına hiç benzememektedir. Belki de onur bulutlarına bu kadar *az* benzeyen başka bir şeyi hayal etmek bile zordur. Suka ile onur bulutları arasındaki bağlantı Tora'dan değil, Yeşayau kitabından gelmekte ve geçmişe değil, geleceğe işaret etmektedir.

O zaman A-Şem Tsiyon Dağı'nın bütünü üzerinde ve orada toplananların üzerinde gündüz vakti bir *bulut* ve gece vakti alevler içinde yanan bir ateş parlaklığı yaratacak; her şeyin üzerinde onur, bir tente olacak. Ve gündüz vakti kavurucu sığağa gölge olarak bir *suka* olacak; ve fırtına ve yağmura karşı bir sığınak ve gizlenme yeri. (Yeşayau 4:5-6).

Rabi Akiva ise Rabi Eliezer'in görüşüyle hemfikir değildir. Ona göre, bir *suka* ne ise odur: yani bir çardak, bir kulübe, geçici bir barınak.² Acaba Rabi Akiva'ya göre mucize neydi? Bu sorunun cevabını bilmemizin hiçbir yolu yoktur. Ama bir tahminde bulunabiliriz.

Eğer bir *suka*, Rabi Eliezer'in görüşü doğrultusunda onur bulutlarını temsil ediyorsa, o zaman Tanrı'nın mucizesinin bir kutlaması niteliğindedir. Eğer Rabi Akiva'nın görüşü doğrultusunda, *sukanın* kendisinden başka bir şeyi temsil etmiyorsa, o zaman Yirmeyau'nun "Şöyle dedi A-Şem: 'Gençliğinin bağlılığını senin için hatırıma getirdim; bir gelin olarak Beni nasıl sevdiğini ve çölde, ekilmemiş diyarda ardımdan yürüyüşünü'" (Yirmeyau 2:2) sözleriyle dile getirdiği *insani* mucizeyi kutlamaktadır.

Bene-Yisrael belki şikâyet etmiş ve isyanda bulunmuşlardı. Ama Tanrı'yı takip etmişlerdi. İlerlemeyi sürdürmüşlerdi. Tıpkı Avraam ve Sara gibi, bilinmeyene doğru yolculuk etmeye hazırdılar.

Eğer Rabi Akiva'nın görüşünü takip edersek, inanç kavramının kendisi hakkında derin bir hakikat çıkarsayabiliriz. *İnanç, katiyet veya kuşkusuzluk değildir. İnanç, belirsizlikle yaşama cesaretidir.* Mısır çıkışının neredeyse her aşaması, gerçek veya farazi zorluklarla yüklü olmuştur. Tora'yı bu kadar güçlü kılan budur. Tora, sanki hayat, hâlihazırda olduğundan herhangi bir şekilde daha kolaymış gibi davranmaz. Yol dümdüz değildir ve yolculuk uzundur. Beklenmedik şeyler meydana gelir. Krizler aniden ortaya çıkar. Bir halkın hafızasına, bilinmeyenle de başa çıkabileceğimiz bilgisini yerleştirmek, önemli hale gelir. Tanrı bizimledir, ihtiyaç duyduğumuz cesareti bize vermektedir.

¹ Suka 11b.

² Suka 11b.

Her Sukot bayramında, sanki Tanrı bize bir hatırlatmakta bulunmaktadır: kendinizi güvende hissetmenizi sağlaması için sağlam duvarlara ihtiyacınız olduğunu düşünmeyin. Atalarınıza çöl yolculuğu boyunca yol gösterdim; böylece yapmak zorunda kaldıkları yolculuğu ve bu ülkeye erişmek üzere üstesinden gelmek zorunda kaldıkları engelleri asla unutmayacaklardı. Tanrı “Bene-Yisrael’i, Mısır Ülkesi’nden çıkardığım zaman çardaklarda yaşatmışım” (Vayikra 23: 43) demiştir. O kırılgan ve dış etkenlere açık çardaklarda, Bene-Yisrael, belirsizlikle yaşama cesaretini öğrenmişlerdi.

Diğer uluslar, kendi kuvvetlerini kutlayan hikâyeler anlatmışlardır. Yenilmezliğin ifadeleri olarak saraylar ve şatolar inşa etmişlerdir. Yahudi halkı ise farklıydı. Onlar hep, tarihin belirsizlikleri ve tehlikeleri hakkındaki bir hikâyeyi yanlarında taşımışlardır. Atalarının, yuvadan, evden, dış etkenlere karşı korumadan yoksun bir halde çölde gerçekleştirdikleri yolculuklarından bahsetmişlerdir. Bu, askeri güç değil, manevi kuvvet hakkında bir hikâyedir.

Sukot, Yahudi halkının hayatta kalma akdidir. Yahudi halkı ülkesini kaybetse ve tekrar çöllere savrulsa bile, ne cesaretini kaybedecektir, ne de ümidini. Bir ulus olarak ilk günlerini, bir *sukanın* içinde, dış etkenlere maruz haldeki geçici bir barınakta geçirmiş olduğunu hatırlayacaktır. Çölde, bozkırda, hiçbir kampın kalıcı olmadığını bilecektir. Yolculuğuna devam edecektir – ta ki bir kez daha vaat edilmiş topraklara, Yisrael’e, yuvasına erişene kadar.

Yahudi halkının, 2000 yıllık bir sürgün ve dağılıştan, kimliğini kaybetmeden ve enerjisi azalmadan çıkabilmiş tek halk olması bir tesadüf değildir. Yahudiler, çatı olarak sadece dal ve yaprakları olan bir barakada yaşayıp, buna rağmen etrafının onur bulutlarıyla çevrili olduğunu hissedebilen tek halktır. Geçici bir barınakta yaşayıp, yine de neşelenebilen tek halktır.

Ekonomist John Kay ve İngiltere Bankası’nın eski Başkanı Mervyn King, yeni bir kitap yayınladılar: *Radical Uncertainty* (Radikal Belirsizlik).³ Bu kitapta, hesaplanabilen bir şey olan *risk* ile hesaplanabilen bir şey olmayan *belirsizlik* arasındaki ayrımı vurgulamaktadırlar. İnsanların, tehlikenin tamamen beklenmedik bir kaynaktan aniden ortaya çıkabileceği gerçeğini göz ardı ederek, olasılık hesaplamalarına çok fazla bel bağladıklarını öne sürmektedirler. Koronavirüsün, tam da kitapları yayınlandığı zaman aniden ortaya çıkması onların bu tezini kanıtlamıştır. İnsanlar küresel bir salgın olasılığının var olduğunu biliyorlardı. Ama bunun nasıl bir şey olacağını, nereden geleceğini, ne kadar hızlı bir şekilde yayılacağını ve ne kadar büyük bir kayıp verdireceğini kimse bilmiyordu.

Yazarlar, olasılık hesaplamalarından daha önemli olanın, *durumu anlamak*, “Neler oluyor?” sorusunu cevaplamak olduğunu söylemektedirler.⁴ Bu, demektirler, hiçbir zaman istatistikler veya öngörülerle değil, sadece anlatımla, bir hikâyeyi anlatarak cevaplandırılabilir.

İşte Sukot tam olarak bununla ilgilidir. Belirsizlik hakkında bir hikâyedir. Bize, diğer her şeyi bilebileceğimizi, ama yarının neler getireceğini asla bilemeyeceğimizi anlatmaktadır. Zaman, çölde yapılan bir yolculuktur.

Roş Aşana ve Yom Kipur’da, Yaşam Kitabı’na yazılmak için dua ederiz. Sukot’ta neşeleniriz, çünkü dualarımıza olumlu bir cevap aldığımıza inanırız. Ama başlamakta olan yılla yüzleşmeye

³ John Kay ve Mervyn King, *Radical Uncertainty*, Bridge Street Press, 2020.

⁴ Yazarlar bu fikri, Richard Rumelt’in *Good Strategy/Bad Strategy*, Crown, 2011 kitabından almaktadır.

başladığımızda, henüz ilk adımlarımızı atarken hayatın düzinelerce farklı şekilde kırılğan ve zedelenmeye açık olduğunu kabul ederiz. Sağlığımızın nasıl olacağını, kariyerimizin veya geçimimizin ne olacağını, toplumumuzun ve dünyanın başına neler geleceğini bilmemekteyizdir. Riske maruz kalmaktan kaçamayız. Hayat budur.

Suka, öngörülemezlikle birlikte yaşamayı simgeler. Sukot, radikal belirsizliğin bayramıdır. Ama tıpkı Kay ve King'in önermesinde olduğu şekilde, bunu bir anlatımın çerçevesi içine yerleştirir. Bize, her ne kadar bir çöl boyunca yolculuk ediyor olsak da, bir halk olarak, hedefimize varacağımızı anlatır. Eğer hayatı inanç merceğinden görürsek, onur bulutlarıyla sarılı halde olduğumuzu bileceğizdir. Belirsizliğin ortasında, neşelenmeye kabil olduğumuzu keşfedeceğizdir. Ne korunmak için şatolara, ne de şeref için saraylara ihtiyacımız vardır. Mütevazı bir *suka* yeterli olacaktır, çünkü onun içinde oturduğumuz zaman, Zoar'ın "inanç gölgesi" olarak adlandırdığı olgunun altında oturmuş oluruz.

Bir evin korumasından ayrılıp, *sukanın* dış etkilere açık ortamına girme deneyiminin, bilinmeyen karşısındaki korkumuzu uysallaştırmanın bir yolu olduğuna inanıyorum. Bu bize bir mesaj vermektedir: Bunu daha önce yaşamıştık. Hepimiz bir yolculuktaki seyyahlarız. Tanrısal Mevcudiyet bizimle. Korkmamıza gerek yok. Bu, birbirine bağlı, tehlikeli, radikal belirsizlikteki dünyamızda ihtiyaç duyduğumuz direnç ve esnekliğin bir kaynağıdır.

Şabat Şalom

Jonathan Sacks

Rabbi Sacks'ın diğer makaleleri için lütfen www.rabbisacks.org sitesini ziyaret edin.

    @rabbisacks

© Rabbi Sacks Tüm hakları saklıdır.

Rabbi Sacks'ın Ofisi Covenant and Conversation Trust tarafından desteklenmektedir.